

Mattias Nilsson
mattias.nilsson@sigtuna.se

2018-05-25

Biblioteksplan

2018- 2022

Sigtuna kommuns

bibliotek

SIG3000, v4.1, 2015-11-12

Det gränslösa biblioteket, allas bibliotek

Sigtuna kommuns bibliotek finns i alla delar av kommunen – Märsta, Rosersberg, Sigtuna och Valsta. På biblioteken köper vi in, läser, diskuterar, lånar ut böcker från hela världen. På våra Bibliotek finns personal med specialistkompetens som genom sagostunder, olika former av dialog, språkträning och författarbesök levandegör böckerna och litteraturen. Biblioteket är en mötesplats där vi skapar förutsättningar för att upptäcka, skapa, inspireras, lära, förändra och förändras. Besökarnas önskemål och behov påverkar bibliotekens utbud. På våra bibliotek finns fri tillgång till det förväntade och överraskande, verkligheten och fantasin, utifrån vars och ens lust att lära och upptäcka nya världar genom läsning.

Enligt bibliotekslagen (2013:801) 17 § ska kommuner och landsting ”anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.” Sigtuna kommun har haft två biblioteksplaner tidigare. Kommunala biblioteksplaner bör omfatta folkbibliotek, skolbibliotek och medieförsörjningen mellan andra kommunala institutioner eller biblioteksverksamheter. För folkbiblioteken ansvarar kultur- och fritidsnämnden, för skolbiblioteken barn- och ungdomsnämnden och för gymnasiebiblioteken utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden. Biblioteksplanen ska vara uppföljningsbar och kopplad till bibliotekslagen.

Sigtuna kommun har sitt huvudbibliotek i Märsta och kommundelsbibliotek i Sigtuna stad och Rosersberg. I Valsta är en uppsökande verksamhet, för både barn och vuxna, under utveckling. Varje bibliotek ska präglas av det lokalsamhälle där det är beläget samtidigt som ambitionen är att hålla ihop biblioteken till en tydlig enhet, för både användare och medarbetare.

Befolkningsökningen de närmaste tio åren är förväntat stor och ställer krav på biblioteken att utvecklas i en riktning så att verksamheten kan möta upp de förväntningar och önskemål som kommunens invånare har. Bara under planperioden förväntas antal kommuninvånare växa med ca 17 procent. För att nå ut med vår verksamhet och på bästa sätt skapa relationer med våra målgrupper har en kommunikationsplan tagits fram parallellt med biblioteksplanen.

Arbetet med biblioteksplanen har letts av en styrgrupp bestående av kultur- och fritidsförvaltningschef, kultur- och ungdomschef, bibliotekschef samt kultur- och fritidsnämndens arbetsutskott. Styrgruppen har identifierat tre områden som särskilt viktiga att lyfta fram:

- Barn och unga
- Läsförfrämjande arbete
- Folkbibliotekets olika demokratiska aspekter

Inom samtliga områden finns intentionen att arbeta utifrån det fysiska rummet, det digitala biblioteket och den uppsökande verksamheten för att möta kommuninvånarnas behov. Där ligger tanken om det gränslösa biblioteket. Ett bibliotek som når fler, blir relevant för fler och kommer att göra skillnad för fler.

Sedan 2012 använder sig biblioteken i Sigtuna kommun av det internationella klassifikationssystemet Dewey decimalklassifikation (DDK) som är det mest spridda klassifikationssystemet i världen. Sigtuna kommun är även finskt förvaltningsområde, vilket innebär att biblioteken tillhandahåller medier på finska. I enlighet med bibliotekslagen erbjuds även medier på övriga minoritetsspråk samt om de nationella minoriteterna.

Styrdokument

Folkbibliotekens prioriterade uppdrag och målgrupper, barn och ungdomar, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska utgår från bibliotekslagen.

Biblioteksplanen har som utgångspunkt de kommunövergripande målen som ligger till grund för kultur- och fritidsförvaltningens årliga verksamhetsplan och kultur- och ungdomsverksamhetens arbetsplan. Den vilar också mot Sigtuna kommuns värdegrund:

- Invånaren först
- Allas lika värde
- Kvalitet i fokus

När det gäller inköp av medier hänvisas till de riktlinjer för inköp av medier som antogs av kultur- och fritidsnämnden i maj 2018.

Metod

Styrgruppen har diskuterat biblioteksverksamheten utifrån några utvalda fokusområden under våren 2018. Fokusområdena har utvalts genom enkäter och medborgardialoger. Viktiga parametrar för medborgarna vad gäller tillgängligheten på biblioteken som framkommit berör faktorer såsom öppettider, utbud av medier, miljön på biblioteken och medarbetarnas närvaro och service.

Bibliotekspersonalen har varit involverad och förskolebarn har deltagit i diskussioner på sina förskolor utifrån material som förmedlats till pedagogerna.

Avsnittet om skolbiblioteken är framtaget i samverkan med barn- och ungdomsförvaltningen och grundar sig i dokumentet ”Framtidens skolbibliotek- En utvecklingsplan för skolbiblioteken i Sigtuna kommun” (BUN/2018:78)

Barnrättsperspektivet

I arbetet med biblioteksplanen har barnrättsperspektivet tagits i särskilt beaktande. Barn- och ungdomsverksamheten lyfts tydligt fram som en prioriterad del. Barns delaktighet ska kontinuerligt genomsyra verksamhet som är riktad till barn och spela en aktiv roll i utformandet av aktiviteter och mediebestånd.

Ekonomiska konsekvenser

Sigtuna kommuns övergripande finansiella mål är styrande och i händelse av idag icke kända resursbrister kommer angivna fokusområden i biblioteksplanen att revideras utifrån bibliotekslagens skrivning om de prioriterade målgrupperna.

Barn och unga

Bibliotekslagen 8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

En viktig och prioriterad målgrupp för biblioteken i Sigtuna kommun är barn och unga. Alla barn har rätt till sina språk och möjligheten att utveckla sin kulturella identitet. Det har en avgörande inverkan på barns förutsättningar att göra sina röster hörda och utvecklas till ansvarstagande vuxna som ser möjligheten att delta och påverka det samhälle vi formar tillsammans. Det ska synas att kommunens bibliotek för dialog med barn och unga i allt från programutbud till mediebestånd. Vid långsiktig planering för tillsättning av tjänster ska hänsyn tas till barnverksamheten. Biblioteken i Sigtuna kommun har sedan länge etablerat gedigna samarbeten med förskolor och barnavårdscentraler. Biblioteken strävar efter att finna över tid hållbara metoder som främjar högläsning för de allra minsta barnen i syfte att stärka deras språkutveckling.

Skolorna är en viktig samarbetspartner då de erbjuder en kanal till att nå samtliga barn. Det är av stort demokratiskt värde. Det är viktigt att fastslå skillnaden i uppdrag och ansvar mellan folk och skolbibliotek. Under planperioden ska biblioteken arbeta för ett kostnadsneutralt samarbetsavtal mellan enskilda skolor och folkbiblioteken. Detta avtal bör rimligen ses över och utvärderas av båda parter på årlig basis.

I nuläget ligger fokus på läsfrämjande arbete för barn och unga på fritiden, service mot förskolor samt ett väl balanserat och avtalsreglerat samarbete med skolorna.

Ett flerårigt utvecklingsarbete för att fler barn och unga i Sigtuna kommun ska bli frekventa besökare på biblioteken är viktigt med tanke på den demografiska utvecklingen i kommunen. Att samarbeta med andra verksamheter som når målgrupperna är prioriterat, liksom utveckling av det digitala biblioteket på webben, uppsökande arbete och förbättring av barns och ungas fysiska läs- och studiemiljöer.

Fokus på:

Barn och ungdomars läsning på fritiden

Se över hur tillgängligheten i Sigtuna kan förbättras för barn och unga under 18 år.

Samverkan med förskolor, barnavårdscentraler och andra aktörer för att nå de mindre barnen.

Ta fram samarbetsavtal för det kostnadsfria basutbud som folkbiblioteken kan erbjuda samtliga skolor i kommunen

Läsfrämjande

Bibliotekslagen 7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Det läsfrämjande uppdraget är djupt rotat i folkbiblioteksverksamheten och ska vara en central del i arbetet som bedrivs på Sigtuna kommuns bibliotek. 2018 antogs ett nytt dokument för riktlinjer kring bibliotekens medieinköp. Biblioteken kommer att arbeta med läsfrämjande inte bara genom utlån utan även utveckla en programverksamhet som ska vara angelägen också för nya målgrupper. I en kommun med 15 procent invånare på landsbygden är det också av stor vikt med en fungerande uppsökande verksamhet.

Det läsfrämjande uppdraget är ett brett uppdrag riktat mot alla åldrar och målgrupper och ska känneteckna biblioteksverksamheten. Personalen spelar en viktig roll som läsambassadörer, så det personliga mötet blir av stor betydelse. Det är i varje enskilt möte som biblioteket uppstår. Oavsett om detta äger rum i bibliotekslokalen, i en bokbuss eller i digital miljö.

Fokus på:

Aktivt arbete med inköp och omvärldsbevakning enligt fastslagna riktlinjer där användarens önskemål, befintligt bestånd, kvalitet och de ekonomiska ramarna ligger till grund för bibliotekens urvalsarbete kring medier; oavsett format, målgrupp eller språk.

Arbeta med aktiviteter och programverksamhet i biblioteksrummet som syftar till läsfrämjande aktiviteter för alla i bibliotekslokaler som även erbjuder lugna läs- och studiemiljöer.

Vid utlån av medier tänka brett och inte vara låsta till biblioteksrummet, utan använda det digitala biblioteket för att nå både befintliga och nya målgrupper.

Arbeta läsfrämjande och inkluderande med uppsökande verksamhet för både barn och vuxna för att nå både befintliga och nya användare.

Både utveckling av mediebeståndet och planering av aktiviteter och program ska grunda sig i bibliotekslagens formulering om allsidighet och kvalitet.

Demokrati

Bibliotekslagen 2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Ett av folkbibliotekens viktigaste uppdrag är att verka för ett öppet och demokratiskt samhälle. Här spelar biblioteket som neutral mötesplats en avgörande roll, i det att de tillhandahåller öppna rum där varken inträde eller konsumtionskrav föreligger.

Biblioteket ska förvalta detta klokt och erbjuda en miljö öppen och inkluderande för alla men samtidigt med grund i det lagstadgade uppdraget. Biblioteken kan och ska inte göra allt för alla. Däremot ska vi vara allas bibliotek. En plats för allas tillgång till bildning, böcker och språk. Makten att förändra samhället, och sig själv, ligger i språket.

Biblioteken i Sigtuna kommun ska arbeta aktivt för att minska klyftorna i samhället vad det gäller språkkunskaper, bildning och digital delaktighet och därigenom vara en kraft som verkar för ett mer integrerat samhälle. Biblioteken ska vara lyhörda för användarnas önskemål och möjliggöra för dessa att delta i utformningen av verksamheten.

För att lyckas med detta behöver biblioteket samarbeta med både civilsamhälle och externa aktörer men också planera långsiktigt, och ges budgetutrymme, för att implementera detta i den ordinarie verksamheten.

Fokus på:

Språkträning och andra aktiviteter och program med fokus på nyanlända.

En plan för digital delaktighet behöver tas fram. Biblioteken ska arbeta aktivt för att minska klyftorna både mellan de som har och inte har och de som kan och inte kan.

Uppmärksamma minoritetsspråken, utifrån bibliotekslagen, genom att informera och öka kunskapen om de nationella minoriteterna.

Utveckla den uppsökande verksamheten för att med exempelvis Boken kommer, skapa möten med användare som inte själva kan ta sig till biblioteket.

Arbeta aktivt med biblioteksrummet utifrån tanken om rumslig kommunikation. Tydliga zoner och avgränsningar i rummet. Utgå från demokratiska och inkluderande aspekter vad beträffar exponering av medier i biblioteksrummet.

Samarbeten

Bibliotekslagen 14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Biblioteken i Sigtuna kommun har avtalsreglerade samarbeten med Svenska kyrkan, Sigtunastiftelsen och Anstalten Storboda. Dessa samarbeten bör fortgå då de bidrar med bredd och tillför den kommunala verksamheten viktiga aspekter så som djup förankring i civilsamhället och kännedom om biblioteksbehov på plats.

Folkbiblioteket i Rosersberg drivs sedan många år i samverkan mellan Sigtuna kommun och Svenska kyrkan (Märsta pastorat). Bibliotekets böcker och andra medier har samma breda ämnesinnehåll som på andra folkbibliotek. Medierna ingår i det gemensamma bestånd som alla folkbibliotek i kommunen delar.

Tack vare samverkan med Svenska kyrkan har kommuninvånare på landsbygden tillgång till bokstationer i Lunda, Odensala och Vidbo. Där finns ett mindre urval böcker och ljudböcker som kan lånas hem när husen är bemannade.

Samarbetet med Sigtunastiftelsen erbjuder Sigtuna kommuns bibliotek student- och forskarservice till Sigtuna kommuns invånare och tillgång till omfattande Litteraturbestånd (inom humaniora, religion, samhälle, miljö, kultur och skönlitteratur) samt kurslitteratur (inom humaniora, religion, samhälle, miljö och pedagogik), fjärrlån och studierum.

Samarbetet med kriminalvården innebär möjlighet att bedriva biblioteksverksamhet på Anstalten Storboda för att erbjuda de intagna biblioteksservice av hög kvalitet.

Avtalen bör ses över löpande och uppdateras när så behövs.

Skolbiblioteksverksamheten i Sigtuna kommun

Barn- och ungdomsnämnden

Enligt 2 kap. 36 § i Skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Hänvisning görs även till Bibliotekslagen 10 §

Skolbiblioteksverksamheten i Sigtuna kommun utgår från skollagen, bibliotekslagen, läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmen, skolinspektionens riktlinjer samt det lokala styrdokumentet ”Framtidens skolbibliotek – En utvecklingsplan för skolbiblioteken i Sigtuna kommun”. (BUN/2018:78.)

- Skolbiblioteksverksamhetens övergripande mål är att:
- Bidra till alla elevers kunskapsinhämtning
- Vara en tydlig och integrerad del av den övriga pedagogiska verksamheten
- Nyttjas av skolans olika verksamheter (förskoleklass, skola, fritidshem)
- Främja läsning
- Stimulera språkutveckling och främja språkutvecklande arbetssätt
- Främja medie- och informationskunnighet
- Ge särskild uppmärksamhet åt prioriterade grupper, exempelvis flerspråkiga elever och elever med funktionsnedsättning
- Verka för fri åsiktsbildning och demokratiska värderingar

Skolbibliotek och folkbibliotek i samverkan

Biblioteken har ett gemensamt kompensatoriskt uppdrag. För att till fullo sätta barnet eller ungdomen främst, verka för likvärdighet samt säkerställa god kvalitet krävs samverkan mellan olika verksamheter och kompetenser, exempelvis skolan, skolbiblioteksutvecklaren, kultursekreteraren och kulturskolan. Genom samverkan med skolan når folkbiblioteket samtliga barn och unga i kommunen och har på så vis möjlighet att introducera nya generationer till folkbibliotekets verksamhet.

Skolbibliotekets och folkbibliotekets olika roller

Kommunen, genom barn- och ungdomsförvaltningen, ansvarar för skolbiblioteksverksamheten vilken samordnas av skolbiblioteksutvecklaren. Det är rektors ansvar att säkerställa att skolans elever har tillgång till skolbiblioteksverksamhet och att den integreras i skolans övriga pedagogiska verksamhet. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för folkbiblioteket. Folkbiblioteket bistår skolelever med komplementläsning och fritidsläsning samt samarbetar med skolan kring lässtimulerande projekt. Det är viktigt att folk- och

skolbibliotek kontinuerligt för en diskussion om sina respektive roller och samverkansområden i syfte att alltid sätta den unga invånaren främst. Genom att utnyttja kompetensen från de båda verksamhetsområdena stärker vi läsförmågan och medie- och informationskompetensen hos barn och unga i Sigtuna kommun.

Utvärdering och uppföljning

Biblioteksplanen utvärderas och följs upp årligen genom mål och budget. Vi har under hela planperioden en kontinuerlig dialog med våra användare för att säkerställa att vi upprätthåller en god service och ett efterfrågat utbud. I slutet av perioden sker en utvärdering av medborgarnas synpunkter genom en enkät och medborgardialoger.